

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

QI
Namangan muhandislik – qurilish
instituti rektori

SH.T. Ergashev

«30.08.2024 yil 30 » 028

ALGORITMLARNI LOYIHALASHTIRISH VA TAHJIL QILISH

FANINING O'QUV DASTURI

- Bilim sohasi: 600 000 - Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim sohasi: 610 000 - Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
Magistratura mutaxassisligi: 70610201-Kompyuter tizimlari va ularning dasturiy ta'minoti (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

TARSIYATI DARS TILDI

FAN/ MODUL: ALTQ1206, O'QUV YILI: 2024-2025

MAGISTRALI FAN/ MODUL

Fan/ Modul kodi	O'quv yili	1-Semestr	ECTS-Kreditlar
ALTQ1206	2024-2025		6

Fan/ Modul turi majburiy	Ta'lim tili	Haffadagi dars soatlari
	O'zbek	6

Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Algoritmlarni loyihalashirish va tahhil qilish	30 m /30/ 30a	90	180

2

1. **Fanning mazmuni**
Ushbu fan magistrantlar dasturlash texnologiyasini o'rgанишлари учун зарур ишсебланади. Fanni о'злаштириш натижасида magistrantlar dasturiy tizim va uni таъyorlash texnologik jarayoni, bu jarayoning asosiy etapları-talabalar tahilli tizimni loyihalash, loyihalashning asosiy tamoyillari va usullari, algoritmlarni modellashtirish, loyihalash turlari va ularni qo'llash strategiyasi haqida yetaricha bilim, ko'nikma oladilar.

fanning maqsadi – "Algoritmlarni loyihalashirish va tahili qilish" fanning мақсади талабаларга алгоритмлар юратиш, улarning сamaradorligini tahili qilish va shakllantirishdir. Bu fanning maqsadi quyidagi jihatlarni o'z ichiga олади:
Nazariy bilimlarni oshirish: Talabalar algoritmlar asosari, algoritmik yondashuvlar va ularning murakkabligi haqida keng nazariy bilimlarga ega bo'lishlari kerak.
Amaliy ko'nikmalarни rivojlantrish: Talabalar real dunyodagi muammolarni yechish uchun samarali algoritmlarni юратиш ва ularni дастур kodiga aylantirish ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak.

Tahili qobiliyatini rivojlantrish: Talabalar algoritmlarning samaradorligi, vaqt va xorira murakkabligi кabi omillarni tahili qilish va baholash qobiliyatini rivojlantrishlari kerak.

Muammoni algoritmiy yondashuv bilan yechish: Talabalar murakkab masalalarni algoritmik yondashuv yordamida strukturaviy ravishda yechish uchun zarur bo'lgan analitik va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishlari kerak.
Optimallasshtirish: Talabalar turli xil algoritmlar uchun eng samarali yechimlarni topish va ularni optimallasshtirish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini egallashlari kerak.

Fanning vazifalari – "Algoritmlarni loyihalashirish va tahili qilish" fanning asosiy vazifasi talabalarga algoritmlar bilan ishlashni, ya'ni ularni yaratish, optimallasshtirish, va samaradorligini tahili qilish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini berishdir. Bu fanning maqsadi quyidagilardan iborat:

1. Algoritmlar asoslarini o'rganish: Talabalarga algoritmlarning nazariv asoslarini, ularning tuzilishi, turlari va xususiyatlarini tushuntirish.
2. Algoritmlarni loyihalash usullari: Talabalarga turli algoritmlarni yaratishning turli usullarini (masalan, bo'llin va hukmronlik qil, dinamik dasturlash, ochko'z algoritmalar va boshqalar) o'rgatish.
3. Samaradorlik va murakkablikni tahlil qilish: Algoritmlarning samaradorligi va murakkabligini matematik usular yordamida baholash ko'nikkasini shakllantrirish. Bu, ayniqsa, waqt va xotira murakkabligini baholashni o'z ichiga oladi.
4. Amaliy qo'llash: Talabalarni algoritmlarni turli masalalarga qo'llashga o'rgatish, masalan, saralash, qidirish, grafiklar va tarmoqlar bilan ishlash kabi amally sohalarda algoritmlarni qo'llash.
5. Algoritminning samarali yechimlarini yaratish: Talabalarga turli masalalar uchun optimal algoritmlar yaratish va ularning ishlashini yaxshilash bo'yicha bilim berish.
6. Dasturlash ko'nikmalarini rivojantirish: Talabalar algoritmlarini dasturlash tilida amalga oshirish bo'yicha amally mashqlarni bajarish orqali dasturlash ko'nikmalarini rivojantirish.

II. ASOSIV NAZARIY QISM (Maruza mashg'ulotlari)
1-mavzu: Kurs haqida umumiy ma'lumot, intervallarni rejalashtirish Kurs mazmuni, maqsadlar, va talablar.
2-mavzu: Algoritmlar asosiy tushunchalarini va intervallarni rejalashtirish. Qavariq korpusni hisoblash algoritmi.
3-mavzu: Median topishning samarali usullari. Median topishning samarali usullari.
4-mavzu: Bo'l va zabit et: FFT Fast Fourier Transform (FFT) algoritmi va tahlilga kirish va misollar. Median topishning samarali usullari.
5-mavzu: Tasodiflyashitirish: Matritsani ko'paytirish, Tez tartiblash Tasodiflyashitirish: Ro'yxatnarni o'tkazib yuborish. Skip Lists va ularning tasodiflyashitirilan algoritmlari.
6-mavzu: Randomizatsiya: Universal & Perfect Hashing Universal va Perfect Hashing tushunchalarini va ularning qo'llanilishi.
7-mavzu: Ko'paytirish: Rangli daraxtlar Rangli daraxtlar va ularni qo'llash algoritmlari.
8-mavzu: Dinamik dasturlash: Advanced DP Dinamik dasturlashning ilg'or usullari va amaliy misollar. Dinamik dasturlash: eng qisqa yo'llar Eng qisqa yo'llarni topish uchun dinamik dasturlash usullari.
9-mavzu: Ochko'z algoritmlari: Minimal oraliq daraxt Minimal oraliq daraxtlarni topish algoritmlari.

10-mavzu: Incremental takomillashtirish: Maksimal oqim, minimal kesish asoslarini, ularning tuzilishi, turlari va xususiyatlarini tushuntirish.
Incremental takomillashtirish: Mostash algoritmlari va ularning amaliy turli usullarini (masalan, bo'llin va hukmronlik qil, dinamik dasturlash, ochko'z algoritmalar va boshqalar) o'rgatish.
11-mavzu: Chiziqqli dasturlash: LP, qisqartirishlar, Simpleks Chiziqqli dasturlash asoslarini va Simpleks usuli.
12-mavzu: Murakkablik: P, NP, NP-to'liqlik, qisqartirishlar P va NP sinflari, NP-to'liqlik va qisqartirishlar tushunchalarini Murakkablik: yaqinlashish algoritmlari. Yaqinlashish algoritmlariga kirish va ularning amaliy qo'llanilishi. Murakkablik: Ruxsat etilgan parametri algoritmlar Ruxsat etilgan parametrlari algoritmlar va ularning qo'llanilishi.
13-mavzu: Sinxron taqsimlangan algoritmlar: simmetriyani buzish, Daraxtlarni qamrab oluvchi eng qisqa yo'llar. Simmetriyani buzish algoritmlari va daraxtlarni qamrab oluvchi eng qisqa yo'llar algoritmlari.
14-mavzu: Asinxron taqsimlangan algoritmlar: daraxtlarni qamrab oluvchi eng qisqa yo'llar. Asinxron taqsimlangan algoritmlar va daraxtlarni qamrab oluvchi eng qisqa yo'llar algoritmlari.
15-mavzu: Kriptografiya: xash funksiyalari, shiflash. Xash funksiyalari va shiflash usullari.

12. Sayohatchi sotuvchi muammosi: Heuristik usullar. Sayohatchi sotuvchi muammosini heuristik usullar yordamida yechish, masalan, Greedy algoritmlarni qo'llash.

13. Tarqalgan algoritmlar: Tarqatilgan eng qisqa yo'l. Tarqalgan tizimlarda eng qisqa yo'lni topish algoritmini dasturlash.

14. Kriptografiya: Xash funksiyaları. Kriptografik xash funksiyalarını, masalan SHA-256, dasturlash va xavfsizlikni tahlil qilish.

15. Kriptografiya: Shifrlash. Shifrlash algoritmlarını, masalan AES va RSA, dasturlash va ularning amaliy qo'llanilishini o'rganish.

IV. Labaratoriya mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Qo'ida va algoritim asosida amalga oshirilishi. Asosiy teoremlar bilan tanishish va ularni dasturda tahlip etish.

2. Daraxt va B-daraxtlar. Daraxt va B-daraxtlarni yaratish va manipulyatsiya qilish. Qidiruv, qo'shish, va o'chirish operatsiyalarini amalga oshirish.

3. B-daraxtlar. B-daraxtlar bilan ishlash. B-daraxting tuzlishi va ishlash prinsiplari. B-daraxtlarni ma'lumotlarni qo'shish va o'chirish.

4. Tasodifiy tanlash va tasodifiy tezkor saralash: Tasodifiy tanlash va tezkor saralash algoritmlarini amalga oshirish. Mayjud tasodifiy algoritmlar bilan tajriba o'tkazish.

5. Dinamik dasturlash: Dinamik dasturlash usullaridan foydalanib, muammolarni hal qilish. Misol uchun, eng uzun umumiyl pastki ketma-ketlikni topish.

6. Ochko'z algoritmlar: Ochko'z algoritmlarni tahlip etish, masalan, minimal oraliq daraxtlarni topish. Bu algoritmlarni dasturlash va tahlil qilish.

7. Tarmoq oqimi va moslashish: Tarmoq oqimini hisoblash va maksimal oqim masalalarini yechish. Moslashish algoritmlarini dasturlash.

8. NP-to'liq muammolar: NP-to'liq muammolar bilan ishlash va ularning yechimini abiqlash. Masalan, xillik masalalarini qo'llash.

9. Sayohatchi sotuvchi muammosi: Sayohatchi sotuvchi muammosini taxminlovchi algoritmlar yordamida yechish. Masala yechimi va natijalar tahlili.

10. Tarqalgan algoritmlar: Tarqalgan tizimlarda algoritmlarni amalga oshirish. Masalan, tarqatilgan eng qisqa yo'lni topish.

11. Kriptografiya: Xash funksiyaları: Xash funksiyalarini dasturda amalga oshirish va ularning xavfsizlik xususiyatlarini o'rGANISH.

12. Kriptografiya: Shifrlash: Asimmetrik va simmetrik shifrlash algoritmlarini dasturda tahlip etish. Kriptografik primitivlarni tahlil qilish.

13. Matritsalarni ko'paytirish: Tezkor algoritmlar. Matritsalarni ko'paytirish uchun tezkor algoritmlar, masalan, Strassen algoritmi.

14. Tasodifiy tanlash va saralash: Algoritim implementatsiyasi. Tasodifiy tanlash algoritmini dasturda tahlip etish. Tasodifiy tezkor saralashning samaradorligini baholash.

15. Dinamik dasturlash: Qo'llanilishi. Dinamik dasturlashni qo'llashda misollar keltirish, masalan, ruxsat etilgan parametrlar bilan yechimlar.

V.Mustaqil ta'llim topshiriqlari.

Magistrlar uchun algoritmlarni loyihalash bo'yicha mustaqil topshiriqlar quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Optimallaشتirilgan qidiruv algoritmini loyihalash

Vazifa: Ma'lumotlar bazasida qidiruv tezligini oshiradigan yangi algoritim yaratning. Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlar katta va tez-tez o'zgarib turadi.

Talablar: Algoritmining murakkabligini tahlil qiling va mayjud qidiruv algoritmlari bilan solishtiring. Sinovalr o'tkazing va natijalarini taqdim eting.

2. Dinamik dasturlash usulini yaxshitash

Vazifa: Dinamik dasturlashning an'anaviy yondashuvidan foydalanib, qiyin kombinatorik masalani samarali yechadigan algoritmi loyhatang.

Talablar: Algoritmini dasturlash tilida amalga oshiring, murakkablik tahlilini bajaring va optimallaشتirish imkoniyatlarini aniqlang.

3. Parallel algoritim loyihasi

Vazifa: Katta hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlash uchun parallel algoritim ishlab chiqaring. Masalan, massivlarni saralash yoki matritsalarni ko'paytirish algoritmi.

Talablar: Parallel hisoblash usullarini qo'llang, samaradorlikni oshirish yo'llarini tahlil qiling va dasturlash tilida kodni yozing.

4. Graf algoritmlarini rivojlantrish

Vazifa: Transport tarmog'iagi eng qisqa yo'lni topish uchun yangi yoki mayjud graf algoritmini rivojlantrir.

Talablar: Grafigada ma'lumotlarning tuzlishini hisobga olib, algoritmini sinab ko'ring va ularning tahlilini bajaring.

5. Heuristik algoritmlar yaratish

Vazifa: Muammoni yechish uchun yangi heuristik algoritim yaratning. Masalan, tarmoqladagi optimal yo'lni topish yoki ishlab chiqarish jarayonlarini optimallaشتirish.

Talablar: Algoritming samaradorligini baholang, boshqa yondashuvlar bilan solishtiring va test natijalarini tahlil qiling.

6. Ma'lumotlarni siqish algoritmini loyihalash

Vazifa: Katta hajmdagi ma'lumotlarni siqish uchun yangi algoritim yaratning yoki mayjud algoritmini takomillashtiring.

Talablar: Algoritmini dasturlash tilida amalga oshiring, siqish samaradorligini batolang va amaliyotda qo'llanilishini ko'rsating.

7. Kriptografik algoritim loyihasi

Vazifa: Yangi kriptografik algoritmi loyihalang yoki mayjud algoritmi mustahkamroq qilish uchun takomillashtiring.

Talablar: Algoritming xavfsizligi va samaradorligini tahlil qiling, va amaliy misollarni tekshirib ko'ring.

8. Zamonaeviy saralash algoritmini yaratish

Vazifa: Katta hajmdagi dinamik ma'lumotlar bilan ishlash uchun samarali saralash algoritmini loyihalang.

<p>Talablar: Saralash algoritmini turli o'chamdag'i ma'lumotlar to'plamlari uchun sinovdan o'tkazing va natijalarini tahlil qiling.</p> <p>9. Kvant algoritmini tadqiq qilish va loyihalash</p> <p>Vazifa: Kvant hisoblash asosida yangi algoritm loyihalash yoki mavjud kvant algoritmini takomillashtirish.</p> <p>Talablar: Kvant hisoblash usullarini qo'llang, algoritminning samaradorligini tahlil qiling va dashturash tilida amalga oshiring.</p> <p>10. Mashina o'rganish algoritmlarini optimallashishirish</p> <p>Vazifa: Matum bir muammoni hal qilish uchun mashina o'rganish algoritmini loyihalang yoki mavjud algoritmi takomillashtirish.</p> <p>Talablar: Algoritminning murakkabligini tahlil qiling, amaliy qo'llash misollarini yaratting va natijalarini taqdirm eting.</p> <p>3. Vl. Fan o'qitishning natijalarini</p> <p>Fanni o'zlashtirish matjasida talaba:</p> <p>"Algoritmlarni loyihalashtirish va tahlil qilish" fanini o'qitish natijasida talabalarning quyidagi bilim, ko'nikma va qobiliyatarga ega bo'lislari kutiladi:</p> <p>1. Algoritmik tafakkur</p> <p>Bilim: Talabalar algoritmlarni yaratish, ularni tahlil qilish va optimallashtirish uchun zarur bo'lgan nazariv bilimlarga ega bo'lishadi.</p> <p>Ko'nikma: Talabalar turli muammolarni hal qilish uchun algoritmik yondashuvlarni qo'llay olish qobiliyatiga ega bo'ladi.</p> <p>2. Murakkablikni tahlil qilish qibiliyatini</p> <p>Bilim: Talabalar vaqt va xotira murakkabligi tushunchalarini yaxshi tushunib oladilar.</p> <p>Ko'nikma: Talabalar murakkablikni baholashni o'rganadilar.</p> <p>3. Ma'lumot tuzilmalarini qo'llash</p> <p>Bilim: Talabalar ma'lumot tuzilmalari (massivlar, ro'yxatlar, grafalar, daraxtlar) haqidada chuqur bilimlarga ega bo'ladi.</p> <p>Ko'nikma: Talabalar amaly masalalar uchun mos ma'lumot tuzilmalarini tanlash va ularni samarali qo'llash ko'nikmasiga ega bo'ladi.</p> <p>4. Algoritmish loyihalash usullarini bilish</p> <p>Bilim: Talabalar algoritmlar yaratishning asosiy usullari (bo'lin va hukmronlik qil, dinamik dasurlash, ochko'z yondashuv va boshqalar) haqida chuqur bilim oladilar.</p> <p>Ko'nikma: Turli turdag'i masalalar uchun algoritmlarni loyihalash va ishlab chiqishda samarali usullarni qo'llasini o'rganadilar.</p> <p>5. Graf algoritmlarini qo'llay bilish</p> <p>Bilim: Talabalar grafa bilan ishlashda qo'llaniladigan asosiy algoritmlar (DFS, BFS, Dijkstra, Kruskal) haqida bilimlarga ega bo'ladi.</p> <p>Ko'nikma: Graf masalalarini hal qilish uchun mos algoritmlarni tanlash va ularni dasuriy amalgalashish qibiliyatini rivojlanitiradilar.</p> <p>6. Innovatsion algoritmlarini yaratish</p> <p>Bilim: Talabalar zamonaeviy algoritmlarni (kriptologoritmlar, kvant algoritmlar, mashha o'rganish algoritmlari) o'rganib, ularning ishlash tamoyillari haqida bilim olishadi.</p>

<p>Ko'nikma: Yangi masalalar uchun innovatsion algoritmlar yaratish, mavjud algoritmlarni optimallashishirish va takomillashtirish qibiliyatini shakllantiradilar.</p> <p>7. Amally dasturlash tajribasi</p> <p>Bilim: Talabalar algoritmlarni dasturlash tillarida amalga oshirish jarayonlari haqida chuqur tushunchaga ega bo'ladilar.</p> <p>Ko'nikma: Algoritmlarni kodlash, sinovdan o'tkazish, va dasturlash mühitida uardan samarali foydalantish tajribasini rivojlanitiradilar.</p> <p>8. Tahliiy va tanqidiy fikrlash</p> <p>Bilim: Talabalar algoritmlar va ularning samaradorligi haqida tahliiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlanitiradilar.</p> <p>Ko'nikma: Talabalar turli yondashuvlarni tahlil qilib, eng samarali yechimni tanlash va ularni amalda sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar.</p> <p>9. Imly tadqiqot ko'nikmalarini</p> <p>Bilim: Talabalar imly tadqiqot usullari va algoritmlarni o'rganishda qo'llaniladigan nazarivlar haqida chuqur bilim oladilar.</p> <p>Ko'nikma: Ilmy-tadqiqot faoliyatida mustaqil ravishda ishlash, yangi algoritmik yechimlarni izlab topish va ularni tekshirish ko'nikmalarini rivojlanitiradilar.</p> <p>10. Masalalarini algoritmik yechish qibiliyatini</p> <p>Bilim: Talabalar turli real dunyo muammolari uchun algoritmik yechimlarni yaratish bo'yicha bilimga ega bo'ladi.</p> <p>Ko'nikma: Talabalar amaly masalalarini strukturaviy tahlil qilish va ularga mos algoritim ishlab chiqish qobiliyatini shakllantiradilar.</p> <p>Bu natijalar "Algoritmlarni loyihalashishirish va tahlil qilish" fanini o'qitishning assiy maqsadlari va vazifalariga munovsiq talabalaraga kerakli bilim va ko'nikmalarini beradi.</p> <p>4.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ma'ruzalar; • Interfaol keys-stadilar; • Semenarlar (manтиqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • Guruhiarda ishlash; • Taqdimotlarni tayyorlash; individual toyinlar; • Jamoas bo'lib ishlash va ximoya qilish uchun loyihalar; <p>VI. Tahlim texnologiyalari va metodlar:</p> <p>5.</p> <p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariv va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks etdira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushahada yuritish oralig' nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishlashi topshirish.</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>1.) Cormen, T. H., Leiserson, C. E., Rivest, R. L., & Stein, C. <i>Introduction to Algorithms</i> (3rd ed.). (2009) MIT Press. ISBN: 978-0262033848</p>

2) Dasgupta, S., Papadimitriou, C., & Vazirani, U. <i>Algorithms</i> . McGraw-Hill Education. (2006) ISBN: 978-0073523408
3) Goodrich, M. T., Tamassia, R., & Goldwasser, M. H. <i>Data Structures and Algorithms in Python</i> . Wiley. (2013). ISBN: 978-1118290279
4) Horowitz, E., Sahni, S., & Rajasekaran, S. <i>Computer Algorithms</i> (C++ Edition). Universities Press. (2008) ISBN: 978-8173716126
5) Kleinberg, J., & Tardos, É. <i>Algorithm Design</i> . Addison-Wesley. (2005) ISBN: 978-0321295354
6) Knuth, D. E.. <i>The Art of Computer Programming</i> (Vols. 1-4). Addison-Wesley. (1997) ISBN: 978-0201896831
7) Levitin, A. <i>Introduction to the Design and Analysis of Algorithms</i> (3rd ed.). Addison-Wesley. (2011). ISBN: 978-0132316811
8) Skiena, S. S. <i>The Algorithm Design Manual</i> (2nd ed.). Springer. (2008). ISBN: 978-1848000698

Foydalanilgan saytlar

https://ocw.mit.edu/courses/6-046i-design-and-analysis-of-algorithms-spring-2015/resources/mit6_046i15_lec03/

<https://www.classcentral.com/course/mit-ocw-6-046i-design-and-analysis-of-algorithms-spring-2015-70694>

Fan dasturi Namangan muhandislik-qurulish instituti Kengashining 2024-yil “**3C**”

© 2024 - Son bayoni bilan tasdiqlangan.

8. Fan/modul uchun mas'ullar:

Sh.M.Ismoilov – NamMQI “Axborot tizimlari va texnologiyalari” kafedrasi dotsenti, t.f.d. (PhD).

9. Taqrizchilar: A. Isomiddinov - NamMQI Texnik tizimlarda axborot texnologiyalari kafedra dotsenti

D.Qodirov - Namangan muhandislik-tehnologiya institutining Texnologik jarayonlarni avtomatlashtirish va boshqarish kafedrasi dotsenti, texnika fanlari bo'yicha PhD.